

УДК 130.2:176.8

DOI: 10.26565/2226-0994-2020-62-2

Олег Перепелиця

ТЕМПОРАЛЬНІСТЬ ПОРНОГРАФІЧНОГО ЕКЗОНАРАТИВУ

У статті досліджується нарративна складова порно, зокрема його темпоральні аспекти. Порнографія визначається як специфічний екзонаратив, який є формою розкриття/стимулювання сексуального акту як продовження сексу/нарративу по той бік. У статті виокремлюється кілька модусів часу в екзонаративі порно. Зокрема стверджується, що черговість варіювання і послідовність сцен формують лінійний час порно в потоці повторення того ж самого, що перетинається відстрочками, які утворюють час відстрочки. Акцентується увага на продовженні, повторенні й відстрочці як модусах часу порно/сексу, що безпосередньо пов'язані з насолодою. Нарешті висновується, що хронотопом порнографічного екзонаративу є *(ось)-ось-буття*. Далі як основна структурна опозиція в екзонаративі порно розглядається пара веління/підкорення. У цьому контексті порівнюються порно і магія. Йдеться про магічний час чарівництва, дія якого (ось-ось) має відбуватися негайно, як тільки буде веління. Отже, чари порно висловлюють/експонують могутність, парадигмою якої є секс. Магічна функція сексу полягає в тому, щоб здійснювати імєрсію, коли певна множина сексуальних атрибутів має множинні віддзеркалення. А порнонарративний гомеоморфізм сексу розкривається в обов'язковій взаємності, хай які б були соціальні позиції тіл і акторів. Порно – це утопія, де будь-який можливий антагонізм, будь-яка проблема знімаються сексом. Тож секс є рішенням або відхиленням від проблеми. Порнографічний екзонаратив переводить рішення в іншу/зовнішню площину, по той бік проблеми. Зрештою, стверджується, що насолода виникає в наслідок створення напруження між невідкладністю природи, пристрасті, плоті, з одного боку, і (ретро)проективністю історії, ритуалу, мови, з іншого.

Ключові слова: порно, екзонаратив, секс, час, веління, насолода.

Якщо природне злягання в житті окремої людської істоти сумарно займає не так уже й забагато часу, культурна обробка, зображення і технологічне перетворення сексу становлять чималий сегмент історії культури, утворюючи доволі багатоманітний простір порно-нарративу. Нехай секс прямо і не визначає рух технічного прогресу або історію мистецтва, проте можливості всіх медійних і технологічних революцій чи не відразу використовуються для реалізації сексуального збудження/задоволення, стимулюючи масове виробництво штучних сексуальних с(т)имуляторів і задовільнювачів. Технологічне відтворення сексу натомість не має меж, крім, звісно, природних. Якось Мік Саєнц в інтерв'ю з примітною назвою «Зап'ястний канал любові» одному з перших журналів кіберпанку «Mondo.2000» наголосив: «Технікою рупить хіть. Давайте говорити відверто: перших персональних роботів будуть купувати зовсім не для того, щоб вони розносили людям напої», з усмішкою додаючи, що його компанія, яка розробила програму для кіберсексу, отримувала скарги на те, що багато хто з тих, хто нею користувалися, набували синдрому зап'ястного каналу [The Canal, 1991]. Відтак техніка покликана не просто якомога правдоподібніше відтворити ество сексу, але й перетворити його згідно з ентропійністю насолоди, утворити відповідний нарратив-(про)-секс, який до того ж буде не стільки доповненням, скільки *прелюдією* до сексу, нарратив, який постійно продовжується(,) зовні(,) відсилаючи *від/до* себе – відтак *екзонаратив*. Тож природна обмеженість сексу навіть у репрезентаційному натуралізмі порно доповнюється фантастикою магічного дива й техногенним фантазмом прогресу, які відсилають до фізіологічної тілесної розрядки¹.

© Перепелиця О. М., 2020.

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0.

¹ Принагідно додам, що технологічна обробка сексу, як і технології його контролю, здійснюється у двох режимах: так би мовити, зовнішньому і внутрішньому. До першого власне відносяться різні

Очевидно, що зображення сексу постійно супроводжують людину, а скажімо, Гутенбергова революція породила величезну кількість обценної літературної продукції, яка отримала свою делікатну довершеність в лібертенських романах. Так само не буде жодного одкровення для тих, хто більш-менш знайомі з історією кіно, і тих, хто хоч трохи розуміється на порно, що одне передбачає інше. І, звичайно, немає нічого дивного в тому, що чарівні у своїй наївності і непристойні сценки з перевдяганням, купанням і відпочинком *au naturel* з'явилися чи не раніше «Прибуття потягу на вокзал Ла-Сьота», як і перші, загалом, порно-фільми, що зображують статевий акт і геніталії крупним планом.

Втім, незважаючи на те, що сексуальність завжди проблематизувалася й актуалізувалася філософами, власне порно як предмет філософського аналізу має доволі невелику історію. Хоча ця історія вже достатньо насичена і навіть має своїх класиків. До останніх передовсім належить Лінда Вільямс, для якої репрезентація сексу, порно, *hard core* стала ключовим об'єктом досліджень [Williams, 1999; Williams, 2008] і зрештою втілилась у справжні *Porn Studies* [Williams, 2004]. Також назву кілька публікацій, що вийшли останніми роками, у яких актуальність сексу [Halwani, 2017²; Zupančič, 2017³] і власне порнографії [Schaschek, 2014] знаходить нові перспективи. Можливо, далеко не кожний може бути аж настільки відвертим, як Поль Беатріс Пресьядо, аби стверджувати, що філософія сучасного фармакопорнографічного режиму зведена до безмірної промоклої «butt-plug camera», і настільки сміливим, щоб заявляти філософію «high-punk modernity» як авто-теорію, авто-експеримент, авто-техно-пенетрацію і, нарешті, порнологію [Preciado, 2013, p. 347], але і вважати порнографію маргінальною темою сьогодні навряд чи буде доречно. Однак це не значить, що тема вичерпана. Моя *мета* – розглянути нарративну складову порно, або сенс порно як (специфічного) нарративу, зосередившись, зокрема, на його темпоральних аспектах.

Річ, звичайно, не в тому, щоб зображати голе людське тіло або навіть злягання тіл, – це найстаріші сюжети, – річ у тому, щоб повторювати, робити *об'єктивованою* саму реальність. І головне, для того, щоб вона була *відчутною*, її потрібно не просто зіграти/повторити, а неодмінно *переграти/перетворити*. Водночас це значить не стільки розмістити образ/подію в просторі, скільки кадрувати в часі, не просто описати, а показати у вигляді того, що Жиль Делез назвав «образом-дією». До того ж не має

стимулюючі форми зображення сексу, а до другого – різні технології обробки тіла та його чуттєвості. Інтенсивність їхньої дії буває різною у різних суспільствах. В історичній перспективі їх можна представити такими парами, як-от: міфічне виображення і магічна маніпуляція, або щодо сучасності: власне порнографічне зображення і медичне перетворення (пластика) тіла – те, що Поль Беатріс Пресьядо поєднує в концепті фармакопорнографічної політики, яка охоплює різноманітні технології тіла (біотехнології, хірургію, ендокринологію, психотропні препарати тощо) і власне семіотично-технологічні засоби (мережеві й інші). При сьогоднішній розповсюженості порно-образів, слід звернути увагу, що роль біо-/фармако-технологій стає все відчутнішою [див.: Preciado, 2013].

² Цікаво, як редактори сьомого видання збірки під назвою «Філософія сексу» пояснюють, чому деякі теми з минулих видань не знайшли місця в новому, або чому з'явилися нові сюжети саме у зв'язку зі зміною актуальності/кон'юнктури. Скажімо, одностатеві шлюбні вже отримують все в більшій кількості країн правову легітимність, а проблемам порнографії та проституції буцім присвячено аж надто досліджень. Натомість філософи приділяють все більше уваги таким темам, як поліаморія, раса і стать, трансгендерство, і більш контраверсійним на кшталт БДСМ, зоофілії, квір-теорії [Halwani, 2017, p. X].

³ Книга Аленки Зупанчич розвиває лаканіанську методологію навколо ключової тези, що «задоволення від розмови саме по собі “сексуальне”. І саме це змушує нас радикально відкрити питання про саму природу та статус сексуальності. Маркс чудово писав, що “анатомія людини є ключем до анатомії мавпи”... Аналогічним чином ми повинні наполягати на тому, що задоволення від розмови містить ключ до сексуального задоволення (а не навпаки), або просто – ключ до сексуальності та притаманних їй суперечностей» [Zupančič, 2017, p. 1]. Можна було б піти далі, і спробувати розглянути порнографічний нарратив як ключ до суспільних відносин.

жодного значення, за допомогою якого технічного засобу, інструменту це зроблено – кінематограф лише, так би мовити, унаочнив сутність порно.

Тож гіперреальність порно, як стверджував Жан Бодріяр, не задовольняється ефектом натурального/фотографічного відбитка/відображення, вона має бути *рухливою*. Секс – це, передовсім, дія, рух. (Гіпер)реалістичне зображення/відображення сексу вимагає руху – кінетики. Кіно надало порнографії як мистецтву зображення/виображення сексу саме цього ефекту/модусу часу, хоча, можливо, у порівнянні з літературою, і за рахунок фантазії. І якщо для руху в порно «переміщення тіла в просторі», «зміна» або «міграція» не такі принципові, то «черговість варіювання» [див.: Делез, 2004, с. 48] є просто необхідною. Сцени та дії структуруються як кадри. Їх послідовність утворює історію/нарратив. Звертаю увагу, що йдеться про *іманентну* нарративність порно, як форму розкриття сексуального акту. Тобто річ не в тому, що нарратив у порно, приміром, 1960–1970-х років, як відмічає Ерік Шефер, є чимось додатковим власне до експонування сексу, зокрема допомагаючи «узаконити жорсткі фільми, дозволяючи учасникам надавати аргументи, що *hard core* не апелює лише до похитливого інтересу, але може мати мистецькі чесноти або суспільне значення» [Schaefer, 2004, р. 393]. Річ також не в безпосередній функції порно, – збуджувати, – адже збудження якраз може переривати будь-який нарратив. (Зрештою, запитайте, а чи всі подивилися бодай один порно-фільм до кінця ще й за один перегляд?) Але перериваючи нарратив, збудження *продовжує* його дію *по той* його бік; це наче перемикання або посилення по той бік нарративу. Отже, певною мірою йдеться про *екзонаратив*. За юридичним визначенням, порнографія має призначення – збуджувати, а розрядка відбувається у фантазії чи в сексуальному акті вже по той бік нарративу.

Відтак вони є, так би мовити, продовженням і/чи завершенням нарративу, через який виказується секс. Власне функція прямого погляду в камеру, який обов'язково здійснюють порно-акторки, – залучати глядача по той бік об'єктиву до дії. Це як виклик, як примус до продовження історії⁴. Адже кожна історія має продовжуватися, звісно, аж до її кінця. Порно не терпить недомовленості, кожна історія повинна бути викладена повністю. Секс, взагалі-то кажучи, лінійний, і все в ньому має бути *своєчасним*. Ніщо так не суперечить його наявності, як *передчасна* еякуляція⁵. Але і незавершеність робить його неповноцінним. Втім, якщо в особливих життєвих випадках для повноти сексуальних переживань може бути корисним *coitus reservatus*, оскільки він все ж відноситься до духовних вправ, для плотських втіх порно він протипоказаний. Адже тільки dokonana й цілком показана еякуляція (і/чи сквірт) засвідчує, що все було насправді⁶. Таким є історизм або історичний матеріалізм порно. Суть не в тому, скажімо так, щоб застати когось за

⁴ Можливо, метафора Пресьядо з ефектом метелика і надто натягнута, але щодо визначення ефекту порно-нарративу вона може бути доречною: «Порнографія – це теле-техно-мастурбація. Глобалізація фармакопорно-економіки за допомогою аудіовізуальної дигіталізації та її надшвидкої передачі, використовуючи безліч технічних медіа (телебачення, комп'ютер, телефон, зовнішні пристрої зберігання даних, як-от поди, пади тощо), породжує ефект метелика у глобальному управлінні циклами збудження-розчарування-збудження: кицька, що відкривається в одному місці, рот, що смокче в іншому, продукують сотні звільнень задоволення на іншому кінці світу, оскільки їх віртуальне переміщення випромінює живий потік капіталу» [Preciado, 2013, р. 266].

⁵ Одна з прикметних сцен культової комедії «Американський пирі» (реж. Пол Вайц, Кріс Вайц, 1999) демонструє всю кумедність передчасної еякуляції, яка не дозволяє одному з героїв здійснити нав'язливу мрію про секс з привабливою дівчиною, а випадковим глядачам переглянути сцену статевого акту. Тож прелюдія з кумедним стриптизом і роздяганням не знаходить порнографічного продовження.

⁶ Ця певною мірою есхатологічна функція еякуляції є визначальною щодо символіки влади: «Популярне уявлення про порнографію як ступінь нульової репрезентації базується на сексотрансцендентальному суверенному некро-політичному принципі, який ми могли б назвати «сперматичним платонізмом», і для якого еякуляція (і смерть) є єдиною реальною річчю. Фуко вказував, що суверенна (чоловіча, богословська, монархічна) влада характеризується не владою дарування життя, а владою дарування смерті» [Preciado, 2013, р. 269].

сексом, а щоб розкрити весь хід до самого результату сексуального дійства (*тут і/чи там* його буде досягнуто), надавши йому характер відносин, які є плоттю нарративу. Тих самих відсутніх/неможливих сексуальних відносин.

Однак саме *недомовленість* надає сексу особливої чарівності, створюючи простір для фантазії з характерними для неї ефектами еротизму. Власне кажучи, якщо дати неціннісні розрізнення порнографічної та еротичної життєвих парадигм, відрізнятись вони будуть не тільки тривалістю і темпом, але насамперед *ступенем виказування*. Порно-стратегія полягає в тому, щоб виказати все аж до кінця, натомість еротизм залишає напівголі недомовленості, вибудовуючи в нескінченності фантазму можливі продовження сюжету. Порно, отже, завжди вказує на кінець історії, нав'язливо повторюючи його, у той час, як еротизм воліє її продовження, зависаючи на початку⁷.

Черговість варіювання і послідовність сцен формують лінійний час порно в потоці повторення того ж самого. Але щоб секс тривав, необхідна відстрочка. Час сексу є *час відстрочки*. Ось чому, за маркізом Донасьеном Альфонсом Франсуа де Садом, який певною мірою є ідеальним порнографом, практика сексу повинна перериватися теорією, сексуальний акт чергуватися з непристойним нарративом. Ця, вочевидь «чоловіча», стратегія повинна перетинати/переривати безперервне лінійне і *парадигмальне* тягнення сексу, що виказується «жіночим» парадоксом: «не зупиняйся» та водночас «зачекай ще», що доповнюється «ще ні» і ба більше – «ще». Але так чи інакше, культура сексу, на противагу природному спаровуванню, починається з *відтягування* кінця. Продовження, повторення і відстрочка – такі модуси часу сексу, ідеальним/уявним топосом якого є порно-(екзо)-нарратив, який постійно залучає щось *зовнішнє* до сексуального відношення.

Але в той час, як продовження і повторення іманентні насолоді, яку має надавати секс, відстрочка – вже інструмент додаткової насолоди. Відтак теорія стає технікою, що стимулює практику насолоди як відстрочки кінця. Під час затримки актуальне і віртуальне накладаються одне на інше, стають сумісними; загальмований акт триває в уявному, секс підвішується між *ще/вже*, а всі темпоральні «тепер», «потім», «тоді» розчиняються у відстроченому «ось-ось». Порноутопічне буття темпоралізовано таким чином, що воно є (*ось*)-*ось-буттям*⁸. Ось-ось щось з'явиться, ось-ось щось відбудеться. Неодмінно. Ось теперішнє і ось майбутнє, коли ще зарано, але вже скоро⁹.

⁷ Водночас я б сказав, що еротична стратегія є *зовнішньою* щодо нашого бажання. Певною мірою прихильність до неї підкреслює те, наскільки ми *підвладні* чи (не)задоволені власною підвладністю. Це можна представити навіть в контексті здавалося б поза-сексуальних світів. Приміром, у рекламі, або щодо нашого ставлення до роликів на YouTube, у яких хтось недолюбий знімає упаковку з певного товару, або навіть щодо найпростішої традиції (не)читати інструкцію до того-таки товару перед тим, як почати користуватися ним. Порно-стратегія полягає в тому, щоб мінімізувати зайві подразники роздягання/розпаковування/тощо.

⁸ Можна було б навіть спробувати розглянути як філософський каламбур *Dadasein* у певній мистецькій перспективі щодо порно-буття. Можна було б сказати, що для порнографічного екзо-нарративу всі дадаїстські техніки – монтаж, колаж і реді-мейд – є визначальними. Хіба не виглядає типовий порно-фільм як реді-мейд у нетиповій локації/ситуації, або низка сколажованих елементів, які до того ж склеєні за допомогою вибіркового монтажу?

⁹ Варто звернути увагу на доволі частий вжиток подібної темпоральної структури в Сада. Приміром, прислівник «bientôt», тобто «скоро», але якщо його розкласти навпіл («bien tôt») вийде вже «зарано». – Ось-ось, незабаром, наразі. Так, пані де Сент-Анж каже: «Що мені подобається в Дольмансе, це те, що він не витрачає свій час, <...> Давай-но, Ежені, почнемо, ось (voilà) планг насоса в повітрі, він ось-ось (bientôt) нас затопить» [Sade, 1998, p. 75]. Або згодом уже Дольмансе: «Однією рукою хапайте-но (s'empare maintenant) цей великий шмат плоті, який ось-ось (bientôt), я це бачу, налякає вас своєю формою, а іншою – проходитеся по сідницях і лоскотить, таким чином, отвір души... Так, саме так (Oui, de cette manière)» [Sade, 1998, p. 84]. Всі ці конструкції *voilà, bientôt, maintenant, oui* тощо власне і характеризують (ось)-ось-буття, у якому (перед)бачення/виображення на мить передує здійсненню дії, яка вже розпочинається ось-ось/негайно, що й засвідчує ця коротенька вставка: «je le vois» (я це бачу).

Порно виривається з оболонки міфу, який відтворює минуле, відрізняючись від нього саме цією *одночасністю* теперішнього і майбутнього. Легко уявити собі вже-прийдешне ось-ось, маніфестоване типовими фразами на кшталт «я вся мокра» або «зараз кінчу», наразі перемежованими «а ну, давай-но вже», «зачекай, не зараз». Це *наказовий* спосіб часу в *безособовому* обороті, коли насправді щось намокає, набухає тощо, щось закінчується, спливає тощо проміж «ось-ось», проте «ще не». Коли, з одного боку, вже є *il y a¹⁰*, а з іншого – йому ще наказують якось тривати, кидаючи синекдоховані вигуки. Отже, основним модусом (і *modus imperativus*) порно є *веління*, за яким охоче йдуть, якому негайно підкорюються, піддаються/віддаються. Навіть якщо наказ і не обов'язковий, відмова виключена. Відтак, якщо тіла не роздягнені, їм звичайно наказують роздягнутися. Якщо ж роздягнені – їм велять віддатися. Якщо віддаються – їм велять насолоджуватися. І на останок – їм ще повелівають пред'явити своє насолоджування¹¹. Наказувати або пропонувати (що виказується в надто безособовому «давай!») тут означає: *вже можна* починати, *ще хочеться* продовжити або *ось-ось (не) можливо (не)* кінчити. Дай, давай, стривай, доста – ці «голі семантики», що вводять нас, як зазначає Джорджо Агамбен, в онтологічну форму «будь!» [див.: Агамбен, 2013, с. 42–44] – сполучають *необхідність* дії, тобто, так би мовити, не стільки положення тіл у бутті (наявне *є*, або щось таке, що тут лежить), скільки рух тіл у часі (бажане *буде*, або є таким, що *ось-ось починається*).

Агамбен наразі наголошує і на тому, що право, релігія та магія, які виходять з одного джерела, «фактично утворюють сферу, де мова завжди в імперативі», вважаючи, що релігія є «спробою побудувати весь Всесвіт на основі веління» [Агамбен, 2013, с. 46]. Але чи не означає це, що релігійна і правова заборона порно прагне приховати бажання, що лежить в основі релігії і права? Магія все ще зберігала це своє сексуальне джерело, що в настільки захоплюючій формі показав Йоан Куліану, зауваживши, що магія – це «ерос, викликаний, керований, здійснюваний кимось ззовні» [Куліану, 2017, с. 58]¹². Але чи не тому і порно настільки часто вдається до магії? Один з улюблених сюжетів порно-нарративу – це чародійство, диво, коли помахом руки, чарівною паличкою або магічним зіллям збуджується сексуальна сила, оголюються тіла, спалахує бажання і негайно відбувається

¹⁰ Варто підкреслити деякі конотації цього французького безособового обороту, який перекладається як «є» та складається з трьох частин: *il* – він, *y* – там/тут, *a* – форма дієслова *avoir* – мати, і разом вказує на суб'єкта, місце й дію – конотації, які є принциповими для Мартіна Гайдеггера, який відзначає, що в цьому безособовому «є» (або буквально «має себе») закладена можливість «дарувати себе», так що «цим “має себе” позначено сутність буття, що дає та зберігає свою істину. Само-віддача відкритості разом із самою відкритістю – це, власне, і є буття як воно є» [Хайдеггер, 1993, с. 204]. Самовіддача, податливість буття виявляється субстанціональною.

¹¹ Цю функцію виконує, між іншим, і так званий грошовий кадр/постріл. Як зауважує Лінда Вільямс, «для того, щоб показати кількісно вимірювану, матеріальну “правдивість” свого задоволення, актор чоловічого порнографічного фільму повинен вийти з будь-якого тактильного зв'язку з геніталіями або ротом жінки, щоб було видно “витрачання” його еякуляту» [Williams, 1999, p. 101]. Відтак йдеться про перехід «від тактильного до візуального задоволення у вирішальний момент оргазму чоловіка». Ця візуалізація/експонування задоволення в порно-нарративі виводить секс за межі його репродуктивної функції, перетворює його на об'єкт споглядання, а за умови його принципової анти-репродуктивності прирівнює власне до мастурбації. «Порнографія – це мастурбаційний віртуальний пристрій (літературний, аудіовізуальний, кібернетичний...) <...> мета порнографії – планетарна мультимедійна мастурбація <...> Порнографія – це сексуальність, перетворена на видовищну, віртуальну, цифрову інформацію. Це сексуальність, що трансформується в публічну репрезентацію, де публічне прямо чи опосередковано відсилає до того, щоб стати “товарною”. <...> Репрезентація набуває порнографічного статусу, коли вона перетворює на “публічне” те, що повинно залишатися приватним. Тому ми будемо говорити про порнографію як про пристрій для публікації приватного. Або, ще краще, пристрій, який, представляючи частину публічного простору, тим самим визначає його як приватний, завантажуючи при цьому додаткову мастурбаційну цінність» [Preciado, 2013, pp. 265–266].

¹² Цілком імовірно, що заборона магії тієї ж природи, що й заборона порно.

злягання. Це магичний час чарівництва, що збувається як оком змигнути, зависає в миті, на протигагу водночас і вічності, на яку претендує релігія, парадигмою якої є целібат, і тимчасовості, яку опановує право, парадигмою якого є право першої ночі або право покладання стегна. Відповідно порно не претендує на моральні виверти влади, до яких відсилають церква і держава. Магічне веління аморальне, як голе бажання дитини. – Це чисте «хочу», яке і чути не хоче «не можу». Навіть на м'яке веління-пропозицію: «а чи не хочете...», порно ніколи не дає ухильної теологічної відповіді: «я вважав за краще б не...», а тільки: «так, звичайно!», або принаймні «чому б і ні», ну або, щоб подразнити і/чи підбурити, «трохи згодом»¹³. З конститутивної для західного мислення/влади тріади *можливості/бажання/волі* порно віднімає останню, стверджуючи як імператив: що є можливим, то є бажаним, що бажано – можливо. Чари порно висловлюють могутність як таку. Ти не можеш не могли, коли вже хочеш. Немає нічого більш протилежного порно, ніж класичне визначення революційної ситуації. Тут завжди, якщо низи хочуть – значить і верхи можуть, або якщо верхи хочуть – низи і поготів можуть. Порно експонує саму могутність, парадигмою якої є секс.

Зрештою, головне диво творить саме секс. Магічна функція сексу полягає не в тому, щоб керувати стихією, а в тому, щоб, висловлюючись топологічно, здійснювати імерсію ($f: X \rightarrow Y$) таким чином, аби певна множина сексуальних атрибутів віддзеркалювалася у всіляких наслідках. Так, у знаменитій стрічці «Глибоке горло» (реж. Джеральд Доміано, 1972), фантастична патологія (розгашування клітора в глотці) стає терапевтичним інструментом, що дозволяє створити гомотопію насолоди і навіть викликати своєрідний лібідальний гомеоморфізм, коли всі тіла й органи, а також всі дії постають як еквівалентні. Насправді магична дія сексу виявляється можливою саме з причини цього гомеоморфізму, що задає конверсію болю в насолоду. Подібним чином у фільмі «Розкішна медсестричка» (реж. Лука Даміано, 1999) секс, який нібито був протипоказаний головному героєві, що пересувається в інвалідному візку за допомогою спеціально для цього запрошеної нарочито сексуальної медсестри, у самій останній момент виявляється порятунком, буквально піднімаючи його на ноги. Остання сцена фільму, що представляє секс у машині пavidкої допомоги, завершується вдячністю головного героя за чудесний порятунок, на що Олівія дель Ріо, яка грає медсестру, відповідає: «Вам спасибі».

Гомеоморфізм сексу в порно розкривається в цій обов'язковій взаємності, хай які б були соціальні позиції/ролі тіл/акторів, що злягаються: лікар(ка) і пацієнт(ка), вчитель(ка) і учень(-иця)-ь, кат і жертва, керівник і підлеглий – всі вони *взаємно*-наसолоджуються. Якщо не на початку, тоді обов'язково в кінці – це питання часу, який, здається, для того тільки й потрібен, щоб виявити цю насолоду. Це абсолютна утопія, де будь-який можливий антагонізм знімається/примиряється, просто «зводиться нанівець» сексом, нехай і в карикатурній формі¹⁴. І звичайно, правий Агамбен: істина порнографії полягає в безперестанній претензії на щастя, яке видається можливим у будь-який час і в будь-якому

¹³ Агамбен визнає як вірну гіпотезу Ніцше, «згідно з якою “хотіти” (воліти) насправді означає “повелівати”», відзначаючи, що «те, чим повеліває воля, є не що інше, як могутність». А завершує алюзією на персонажа Мелвілла, переписувача Бартабі: «Цей персонаж немовби забарився на перехресті між волею і могутністю, і юристові, що ставить йому питання: *You will not?*, невпинно відповідає, обертаючи волю проти неї самої: *I would prefer not to ...*» [Агамбен, 2013, с. 63]. Саме ця логіка висловлює *установку відмови*, яку завжди приховували філософи, моралісти, священники, вчителі, політики, батьки під дискурсом «свободи волі». І воліти означало наказувати бажанню не збуватися, відмовляти. *Відмова* отримувала назву мудрості, моральності, благочестя, сили волі, обов'язку.

¹⁴ Як зазначає Агамбен у своїй книзі «Ідея прози» в главі з прикмітною назвою «Ідея комунізму»: «У порнографії утопія безкласового суспільства відображає себе через грубі карикатури на ті риси, які відрізняють класи та їх перетворення на статевий акт». І далі наводить набір класових маркерів: накрохмалені шапки і фартухи покоївок, робочі комбінезони, білі рукавички і смугасті жилети дворянських, халати медсестер тощо [Агамбен, 1995, р. 73].

місці [Agamben, 1995, p. 74], тут і зараз, і навіть по той бік, яким би він не був. Щастя проступає в тому, що все дозволяється сексом, і всі відносини зводяться до сексу як до істинного чарівництва, вдаючись до якого, без зусиль долають будь-які перешкоди. Той-таки Агамбен вельми резонно звернув увагу на тотожність щастя і дива [див.: Агамбен, 2014, с. 19–23]. Але на відміну від типового для езотеричної магії приховування імен і заклять, порно властива *екзотерична відкритість*¹⁵. Порнографічний екзонаратив нічого не приховує, демонструючи вседоступність і всюдисущість щастя.

Не в тім річ, що суб'єкт порно знати нічого не хоче про можливі проблеми, якраз навпаки – проблема послуговує гарним приводом/прелюдією до сексу, а секс – рішенням-відхиленням від проблеми. Порнографічний екзонаратив переводить рішення в іншу площину. Секс – такий собі паточок-рятівничок, коли у відповідь на будь-яку проблему досить сказати: давайте краще займатися сексом – і проблеми позбудемося. Все, що тобі потрібно, це піддатися/віддатися бажанням. Старе політичне питання, чому люди підкоряються, вирішується само по собі, адже якщо на пропозицію зайнятися сексом відповісти відмовою, *нічого* їй не буде. Це підпорядкування випливає з логіки самої метафізики присутності: щоб щось було, треба віддатися чимось наказові/пропозиції. Тож для розгортання будь-якого сценарію буття необхідне веління, необхідний той, хто все зачинає.

Можливо, краще за всіх це зрозумів або хоча б висловив Леопольд фон Захер-Мазох. Прикметно, що саме він у «Венері в хутрі» говорить про сексуальні стосунки в поняттях влади, навіть виключно панування-рабства. Щоправда, свій наратив, на відміну від Сада, він будує, виходячи з почуття любові: «По-справжньому любити можна тільки те, що вище за нас, – жінку, яка підкорює нас своєю красою, темпераментом, духом, силою волі, яка сама стає нашою тиранкою» [Захер-Мазох, 2008, с. 85]. І своїй коханій героїні роману пропонує вибір між фігурами чоловіка і раба, на що вона відповідає: «Думка про те, щоб мати в цілковитій владі чоловіка, який мене цікавить, який мене кохає, бавить мене. Принаймні я не нудьгуватиму. Ви вчинили дуже необачно, давши мені право вибору. Отож я хочу, щоб Ви стали моїм рабом, я зроблю Вас своєю іграшкою!» [Захер-Мазох, 2008, с. 85]. Це перенесення відносин влади в поле гри робить їх взаємоприємними, взаємобажаними, але за рахунок скасування суб'єктності. Адже це суто об'єкт-об'єктне відношення, у якому деспот – об'єкт захоплення, а раб – інструмент насолоди. Така лібідальна діалектика демократії, від якої наразі ухилився Сад зі своїм суверенним деспотизмом. Така ліберальна метафізика кохання, якою гидував той-таки Сад зі своєю апатичною насолодою. Але це значить, що Захер-Мазох презентує політичну норму, в той час, як Сад гіперболізує надзвичайний стан – збочений витік політичного.

Але хай там що, веління настільки необхідне, що стає примусово бажаним¹⁶. З духу, дозволю собі сказати так, сексу постає веління (водночас феномен мови і влади). Якщо в природі самка віддається самцеві під час тічки, а самець бере самку, відганяючи суперників, то в культурі злягання опосередковане мовою – словом. А сексуальне задоволення не обов'язково обмежується гетеросексуальним зляганням. Тож лібідальна мікрофізика влади (асимілювати і диссимулювати, притягувати і відштовхувати, опановувати і усувати) доповнюється метафізикою влади (наказувати і прислухатися, приховувати і

¹⁵ Можливо, кричуща непристойність псевдонімів порно-зірок навіть не стільки антонімічна, скільки саме *комплементарна* щодо жажливої загадковості імен богів і демонів, до яких звертаються по допомогу маги. Імена порно-зірок немов магичні заклинання викликають всілякі фантазми щастя/насолоди. А й справді, хіба не закляття всі ці кричущі і примітивні Belladonna, Biggs, Cicciolina, Devon, Gray, Samples, Skye, Spears, Sprinkle etc? Це, власне, монограми, що звільняють речі від мови, звільняють аж до криків і в(н)дихів або, як кажуть, непристойних жестів [пор.: Агамбен, 2014, с. 22–23].

¹⁶ Як в тих перевернутих формулюваннях демократії: «народ поклав на нас обов'язки», «нам доручена почесна місія тощо». Власне, це висловлюється і знаменитою тезою Вільгельма Райха, що фашизм є бажанням мас.

висловлювати, оповідати і доповідати). Тому ймовірно, що заслугою Фрідріха Ніцше було не тільки викриття мікрофізики, але й метафізики влади, субстанцією якої якраз і є мова, що диктує/повеліває ті чи інші цінності – точки зору влади. Говорячи гранично відверто, наказувати, як і говорити в принципі, означає накидати оком на того, кого бажаєш примусити віддатися.

У порно, зрозуміло, ніхто не протриває велінню, оскільки воно відповідає виклику-хотінню і виконує виключно тактичну функцію, розміщуючи тіла, органи і насолодження в часі, як речення в оповіданні і частини мови в реченні. Опір велінню лише розтягує час прелюдії, розширює культурну дистанцію, збуджує фізичну надчуттєвість і метафізичну *перечуленість*¹⁷ насолоди мазохістським договором або фізичну *недо-чуттєвість* і метафізичну *нечулість* насолоди садистським велінням. Отже, по суті, насолода випромінюється через створення напруження між природою, пристрасно, плоттю, з одного боку, та історією, ритуалом, мовою, з іншого. Плоть, пристрась, природа характеризуються невідкладністю; мова, ритуал та історія – (ретро)проективністю. З одного боку, порно починає все невідкладно. Вже зараз. *Parler sans préambule*. З іншого – орієнтує на щось, що має відбутися ось-ось в процесі постійного повторення того ж самого.

Взагалі кажучи, хронотоп порнографічного екзонаративу потребує повеління лише настільки, наскільки секс потребує підстави, тобто мови, і настільки, наскільки мова потребує продовження, тобто сексу. І той, хто наказує, не просто має час, він розміщує акти у часі, пропонуючи затримки і прискорення, *ритміку* і *тактику*. У цьому феномен тієї насолоди, яку доставляє екзонаратив порно або той-таки кіберсекс. Все, що потрібно, – чергування наказів: негайно виконувати і відкладати. Темпоральні парадокси порнографічної насолоди: час терпить – тож не чекатимемо, спрага бажання нестерпна – зачекаємо трохи. У них, злягаючись, гіпертрофуються і трудова етика індустріального капіталізму, і пустопорожня естетика консюмеризму. Отже, функція порнографії – зробити реальність ірреальною: екзотерична магія сексу перекидає в (*ось*)-*ось*-буття, коли неминучість насолоди не лише дозволяє позбутися репресивного/владного тиску реальності, але й полегшити підкорення їй.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Агамбен Дж. Профанации / пер. с итал. К. Токмачёва. М.: Гилея, 2014. 111 с.
- Агамбен Дж. Что такое повелевать / пер. с итал. Б. Скуратова. М.: Grundrisse, 2013. 69 с.
- Делез Ж. Кино / пер. с франц. Б. Скуратова. М.: Ад Маргинем, 2004. 622 с.
- Захер-Мазох Л. фон. Венера в хурті. Повісті / пер. з нім. Н. Іваничук. Львів: Літературна агенція «Піраміда», 2008. 232 с.
- Кулиану Й. П. Эрос и магия в эпоху Возрождения. 1484 / пер. с франц.; науч. ред. М. М. Филалко. СПб.: Издательство Ивана Лимбаха, 2017. 592 с.
- Хайдеггер М. Письмо о гуманизме / пер. с нем. В. В. Бибихина. *Хайдеггер М. Время и бытие: статьи и выступления*. М.: Республика, 1993. С. 192–220.
- Agamben G. Idea of Prose / Trans. by M. Sullivan, S. Whitsitt. New York: New York Press. 1995. 138 p.
- Porn Studies / Ed. by L. Williams. London: Duke University Press, 2004. 516 p. DOI: <https://doi.org/10.1215/9780822385844>.
- Preciado B. Testo Junkie: Sex, Drugs and Biopolitics in the Pharmacopornographic Era / Trans. by B. Benderson. New York: Feminist Press, 2013. 427 p.
- Sade D. A. F. La Philosophie dans le Boudoir, ou Les Instituteurs Immoraux. *Oeuvres: Volume III*. Paris: Gallimard, 1998. pp. 1–178.

¹⁷ «Я саме така *перечулена* людина, мадам», – вигукує мученик кохання Северин, порівнюючи себе з християнськими мучениками [Захер-Мазох, 2008, с. 86].

Schaefer E. Gauging a Revolution: 16 mm Film and the Rise of the Pornographic Feature. *Porn Studies* / Ed. by L. Williams. Durham, London: Duke University Press, 2004. pp. 370–400. DOI: <https://doi.org/10.1215/9780822385844-014>.

Schaschek S. Pornography and Seriality. The Culture of Producing Pleasure. New York: Palgrave Macmillan, 2014. 219 p. DOI: <https://doi.org/10.1057/9781137359384>.

The Carpal Tunnel of Love, Virtual Sex with Mike Saenz: Interview by Jeff Milstead and Jude Milhon. *Mondo* 2000. 1991. Issue 4. pp. 142–145. URL: <https://archive.org/details/Mondo.2000.Issue.04.1991>.

The Philosophy of Sex. Contemporary Readings. Seventh Edition / Ed. by R. Halwani, A. Soble, S. Hoffman, J. M. Held. Lanham; Boulder; New York; London: Rowman & Littlefield, 2017. 540 p.

Williams L. Hard Core: Power, Pleasure and the Frenzy of the Visible Expanded. Berkeley; Los Angeles; London: University of California Press, 1999. xviii+380 p.

Williams L. Screening Sex. Durham, London: Duke University Press, 2008. 412 p. DOI: <https://doi.org/10.1215/9780822388630>.

Zupančič A. What is Sex? Cambridge, London: The MIT Press, 2017. 154 p.

Перепелиця Олег Миколайович

доктор філософських наук, завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

майдан Свободи, 6, Харків, 61022

E-mail: o.perepelytsia@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9825-7573>

Стаття надійшла до редакції: 30.05.2020

Схвалено до друку: 19.06.2020

TEMPORALITY OF PORNOGRAPHIC EXONARRATIVE

Perepelytsia Oleh M.

DSc in Philosophy, Head of the Department of Theoretical and Practical Philosophy named after Professor J. B. Schad

V. N. Karazin Kharkiv National University

6, Svobody sq., 61022, Kharkiv, Ukraine

E-mail: o.perepelytsia@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9825-7573>

ABSTRACT

The article considers the narrative component of porn, in particular its temporal aspects. Pornography is defined as specific exonarrative, which is a form of disclosure/stimulation of sexual act as continuation of sex/narrative on the other side. The article determines out several moduses of time in the exonarrative of porn. In particular, it is argued that the sequence of variation and the sequence of scenes form the linear time of porn, which intersects the time delay. Emphasis is placed on continuation, repetition and delay as modus of time of porn/sex that are directly related to enjoyment. Finally, it is concluded that the chronotope of the pornographic exonarrative is (just)-here-being. Further, command/subjugation is considered as the main structural opposition in exonarrative of porn. In this context, porn and magic are compared. This is a magical time of magic, the action of which (just-here) to take place immediately, as soon as there is a command. Thus, the magic of porn expresses/exposes the power, the paradigm of which is sex. The magical function of sex is to perform immersion when a certain multiple of sexual attributes has multiple reflections. And the porno-narrative homeomorphism of sex is revealed in the obligatory reciprocity, no matter what the social positions of bodies and actors. Porn is a utopia in which any possible antagonism, any problem is removed by sex. Sex is solution or

deviation from the problem. The pornographic exonarrative transposes the solution into another/external plane, on the other side of the problem. Finally, it is argued that enjoyment arises from the creation of tension between the urgency of nature, passion, flesh, on the one hand, and the (retro)projection of history, ritual, language, on the other.

Keywords: porn, exonarrative, sex, time, command, enjoyment.

REFERENCES

- Agamben, G. (1995). *Idea of Prose*. New York: New York Press.
- Agamben, G. (2014). *Profanations*. (K. Tokmachev, Trans.). Moscow: Gileya. (Original work published 2005). (In Russian).
- Agamben, G. (2013). *What is a Commandment?* (B. Skuratov, Trans.). Moscow: Grundrisse. (Lecture presented 2011). (In Russian).
- Culianu, I. P. (2017). *Eros and Magic in the Renaissance. 1484*. (M. M. Fialko, Trans.). Saint Petersburg: Ivan Limbach Publishing House. (Original work published 1984). (In Russian).
- Deleuze, G. (2004). *Cinema*. (B. Skuratov, Trans.) Moscow: Ad Marginem. (Original work published 1983, 1985). (In Russian).
- Halwani, R., Soble, A., Hoffman, S. & Held, J. M. (Eds). (2017). *The Philosophy of Sex. Contemporary Readings* (7th ed.). Lanham; Boulder; New York; London: Rowman & Littlefield.
- Heidegger, M. (1993). Letter on Humanism. (V. V. Bibikhin, Trans.). In M. Heidegger, *Time and Being: Articles and Speeches* (pp. 192–220). Moscow: Respublica. (Original work published 1947). (In Russian).
- Preciado, B. (2013). *Testo Junkie: Sex, Drugs, and Biopolitics in the Pharmacopornographic Era*. New York: Feminist Press.
- Sade, D. A. F. (1998). La Philosophie dans le Boudoir, ou Les Instituteurs Immoraux. In D. A. F. Sade, *Oeuvres* (Vol. III, pp. 1–178). Paris: Gallimard.
- Sacher-Masoch, L. von. (2008). *Venus in Furs*. (N. Ivanychuk, Trans.). Lviv: Piramida. (Original work published 1869). (In Ukrainian).
- Schaefer, E. (2004). Gauging a Revolution: 16 mm Film and the Rise of the Pornographic Feature. In L. Williams (Ed.), *Porn Studies* (pp. 370–400). Durham, London: Duke University Press. DOI: <https://doi.org/10.1215/9780822385844-014>.
- Schaschek, S. (2014). *Pornography and Seriality. The Culture of Producing Pleasure*. New York: Palgrave Macmillan. DOI: <https://doi.org/10.1057/9781137359384>.
- The Carpal Tunnel of Love, Virtual Sex with Mike Saenz [Interview by Jeff Milstead and Jude Milhon]. (1991). *Mondo 2000*, 4, 142–145. Retrieved from <https://archive.org/details/Mondo.2000.Issue.04.1991>.
- Williams, L. (1999). *Hard Core: Power, Pleasure and the Frenzy of the Visible Expanded*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Williams, L. (2008). *Screening Sex*. Durham, London: Duke University Press. DOI: <https://doi.org/10.1215/9780822388630>.
- Williams, L. (Ed.). (2004). *Porn Studies*. London: Duke University Press. DOI: <https://doi.org/10.1215/9780822385844>.
- Zupančič, A. (2017). *What is Sex?* Cambridge, London: The MIT Press.

Article arrived: 30.05.2020

Accepted: 19.06.2020